

دانشگاه علم و صنعت
دانشکده مهندسی کامپیوتر

یادگیری از روی نمونه داده شبکه عصبی مصنوعی

«هوش مصنوعی: رهیافتی نوین»، فصل ۱۸

مدرس: آرش عبدی هجراندوست

نیم سال دوم ۱۴۰۱-۱۴۰۲

به تماشا سوگند
و به آغاز کلام
و به پرواز کبوتر از ذهن

واژه ای در قفس

است.

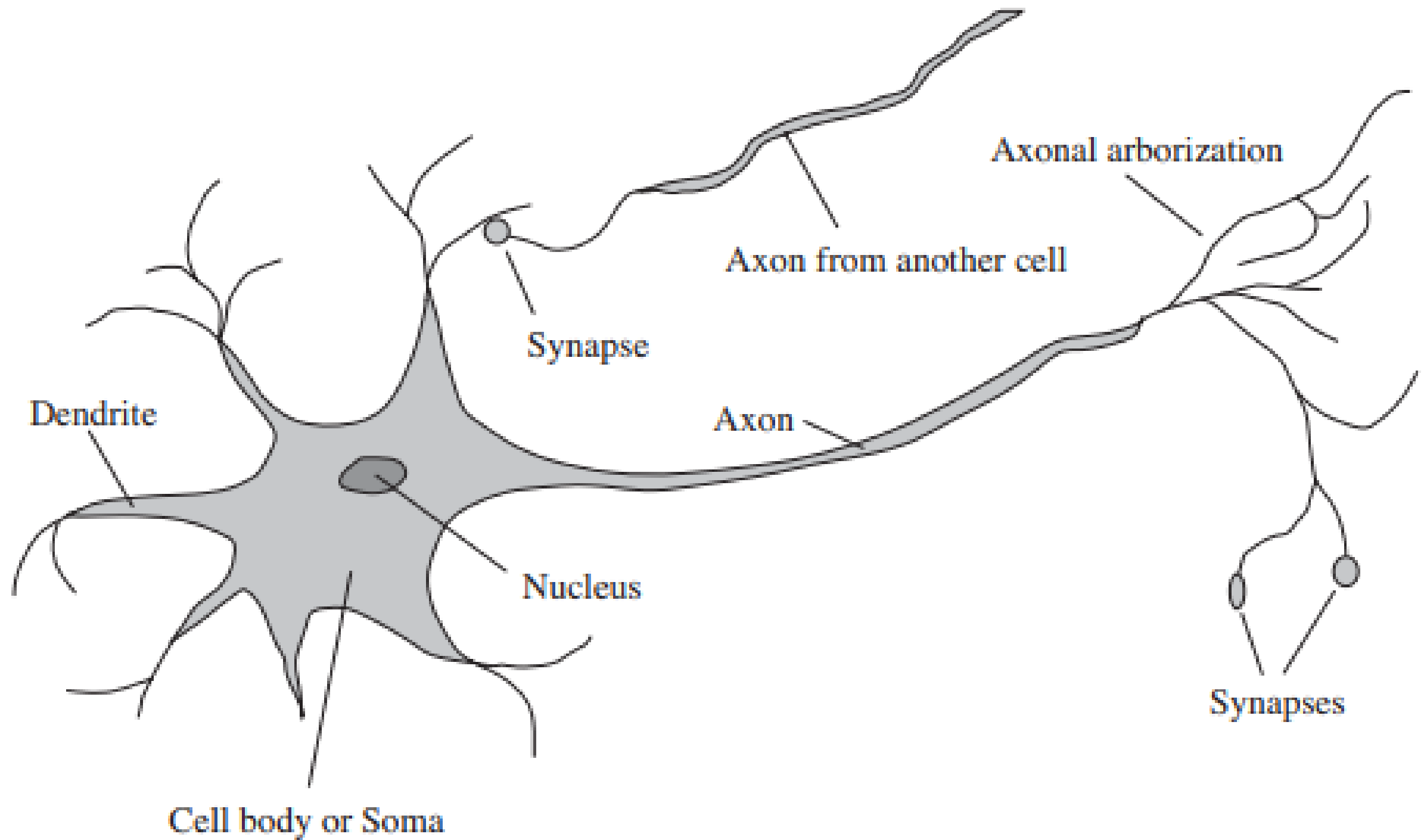
“Definiteness of purpose
is the starting point of all achievement”

«تعریف هدف نقطه شروع تمام دستاوردهاست»

william clement stone

شبکه عصبی

- ❖ ادامه بحث یادگیری ماشین
- ❖ پیچیده‌ترین یادگیرنده در طبیعت: مغز (انسان)
- ❖ مغز چگونه یاد می‌گیرد؟
- ❖ آیا می‌توان با الهام از یادگیری مغز، مدلی محاسباتی/ریاضیاتی تولید کرد؟
- ❖ شبکه‌های عصبی مصنوعی

ساختار سلول‌های عصبی مغز

❖ نورون: سلول عصبی

❖ هر سلول عصبی از هسته و بدنه سلول (سوما) تشکیل شده است.

❖ تعدادی دندانه فیبری از سلول خارج شده است (دندریت‌ها) که ورودی‌های سلول را تشکیل می‌دهند

❖ یک دندریت خیلی بلند از هر نورون خارج شده است (آکسون) که خروجی سلول است.

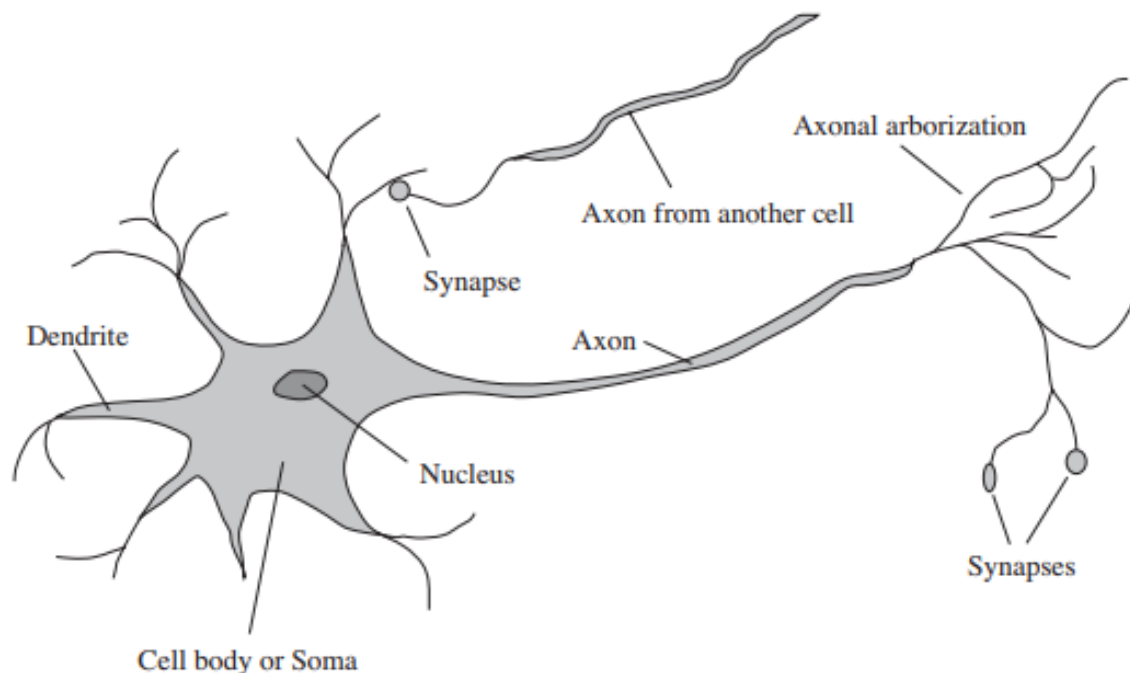
❖ طول آکسون: یک سانتی متر تا یک متر!

❖ دندریت‌ها و آکسون ارتباط بین سلول‌ها را برعهده دارند.

❖ هر نورون با ۱۰ تا ۱۰۰۰۰۰ نورون دیگر ارتباط دارد

❖ محل ارتباطات: سیناپس

❖ از طریق همین ارتباط‌ها، پیغام‌ها یا سیگنال‌هایی بین سلول‌های عصبی جابجا می‌شود.

❖ سیگنال‌ها بین نورون‌ها با یک سری فعل و انفعالات پیچیده الکتروشیمیایی انتقال می‌یابند.

❖ این سیگنال‌ها، فعالیت مغز را کنترل می‌کنند (کوتاه مدت).

❖ همین سیگنال‌ها، اتصالات بین نورون‌ها را نیز تغییر می‌دهند (بلند مدت)

❖ مغز انسان حدود ۶۰۸ میلیارد نورون دارد.

❖ فعال شدن خروجی یک سلول (از طریق آکسون) یک پیغام عصبی را به سلول‌های بعدی منتقل می‌کند.

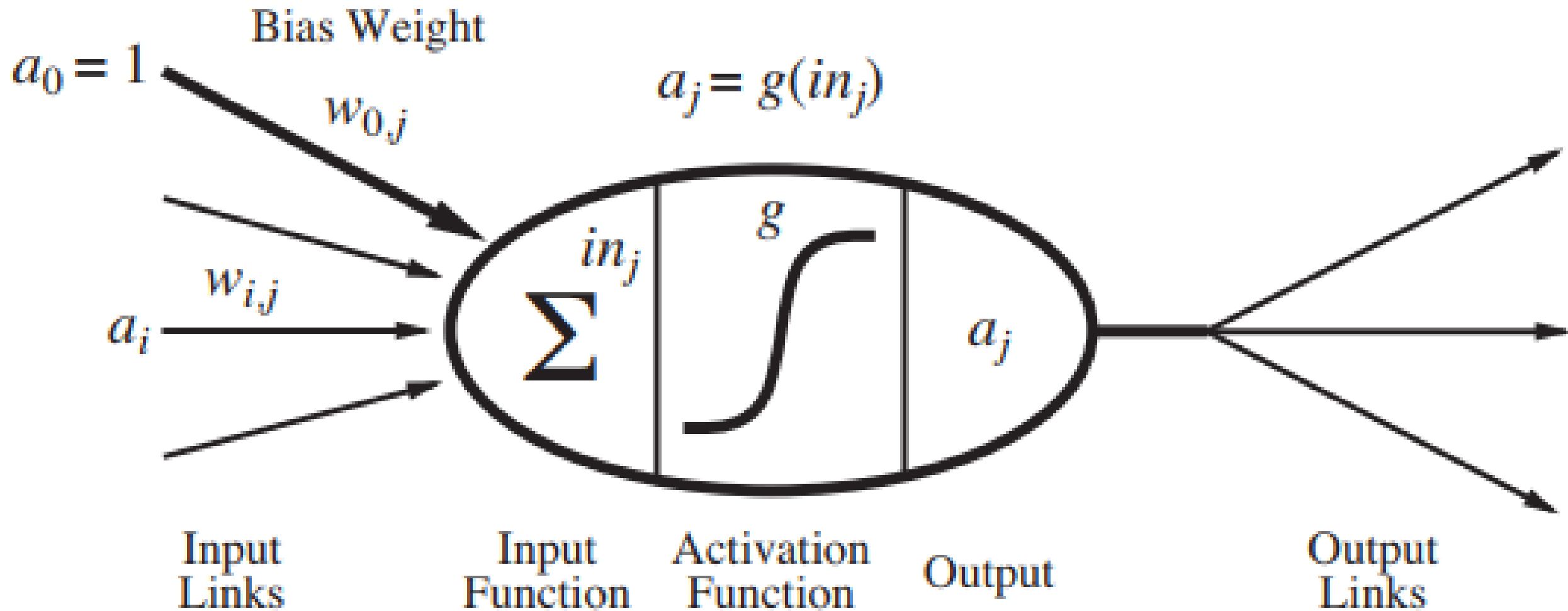
❖ لازمه فعال شدن خروجی سلول، رسیدن مجموع ورودی‌ها (از طریق دندریت‌ها) به یک حد مشخص است.

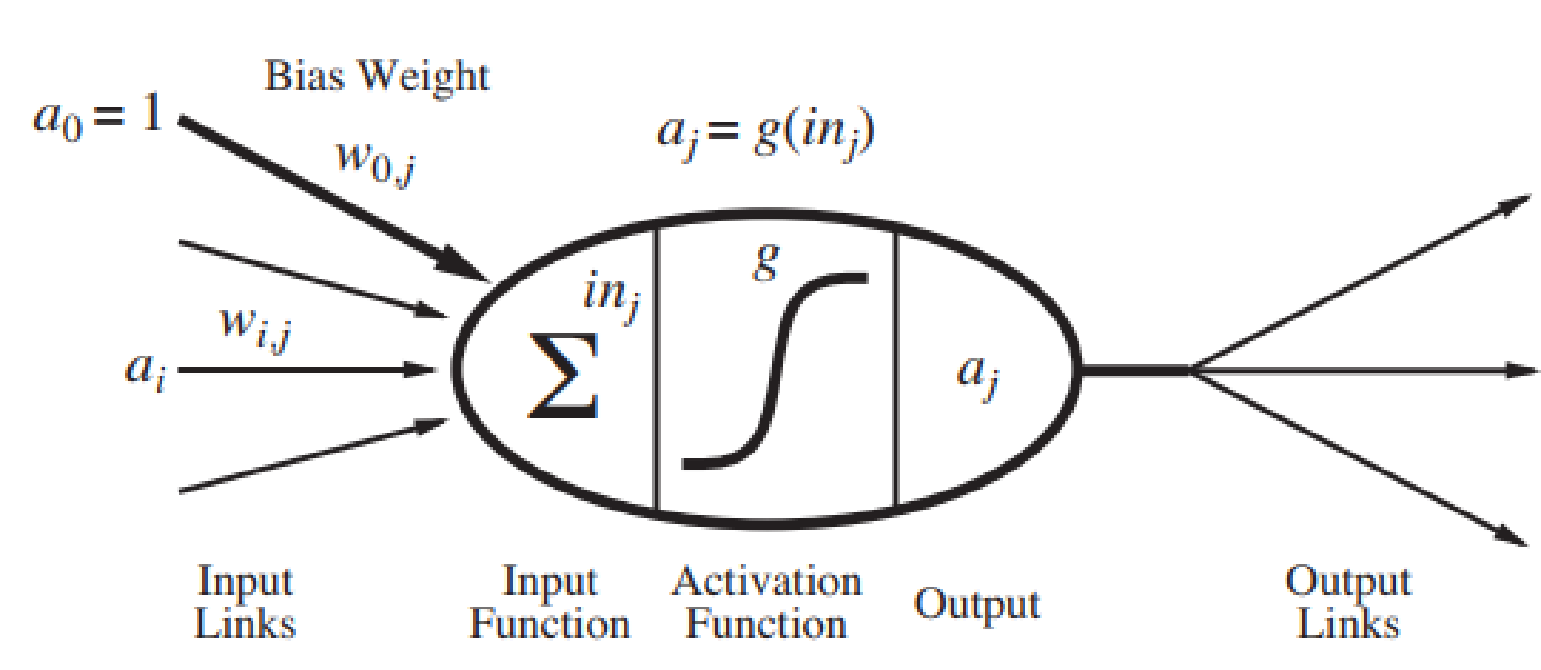
❖ ورودی یا خروجی (الکتروشیمیایی):

❖ اختلاف ولتاژ از طریق انتقال یونهای سدیم و پتاسیم

❖ انتقال از طریق مولکول‌های neurotransmitter

شبیه سازی نورون

❖ نورون j طبق رابطه زیر فعال می‌شود:

$$a_j = g\left(\sum_{i=0}^n w_{i,j} a_i\right)$$

اندیس نورون های قبلی است

w وزن لینک بین نورون ها است.

❖ نورون وقتی فعال می‌شود که ترکیب خطی ورودی‌هایش از یک حد دقیق یا تقریبی بیشتر شود.

❖ یک شبکه عصبی، مجموعه‌ای از نورون‌هاست که با ساختاری معین به هم متصل هستند.

ساختار شبکه عصبی

- ❖ شبکه عصبی از واحدها (گره‌ها- نورون‌ها) یی متصل به هم تشکیل شده است.
- ❖ یک لینک از واحد i به j به معنای انتقال مقدار فعالسازی a_i از واحد i به j است.
- ❖ هر لینک، یک مقدار عددی به نام وزن $w_{i,j}$ دارد که قدرت و علامت اتصال را نشان می‌دهد.
- ❖ هر واحد یک بایاس نیز دارد که از طریق فرض کردن یک ورودی اضافی به مقدار $a_0 = 1$ و وزن $w_{0,j}$ مدل می‌شود.
- ❖ هر واحد j ابتدا جمع وزن‌دار ورودی‌هایش را محاسبه می‌کند:

$$in_j = \sum_{i=0}^n w_{i,j} a_i$$

- ❖ سپس خروجیش را از طریق اعمال یک تابع فعال‌ساز به جمع ورودی‌ها به دست می‌آورد:

$$a_j = g(in_j) = g \left(\sum_{i=0}^n w_{i,j} a_i \right)$$

تابع فعال ساز

❖ تابع فعال سازی g یا دارای آستانه سخت (شکل a) است

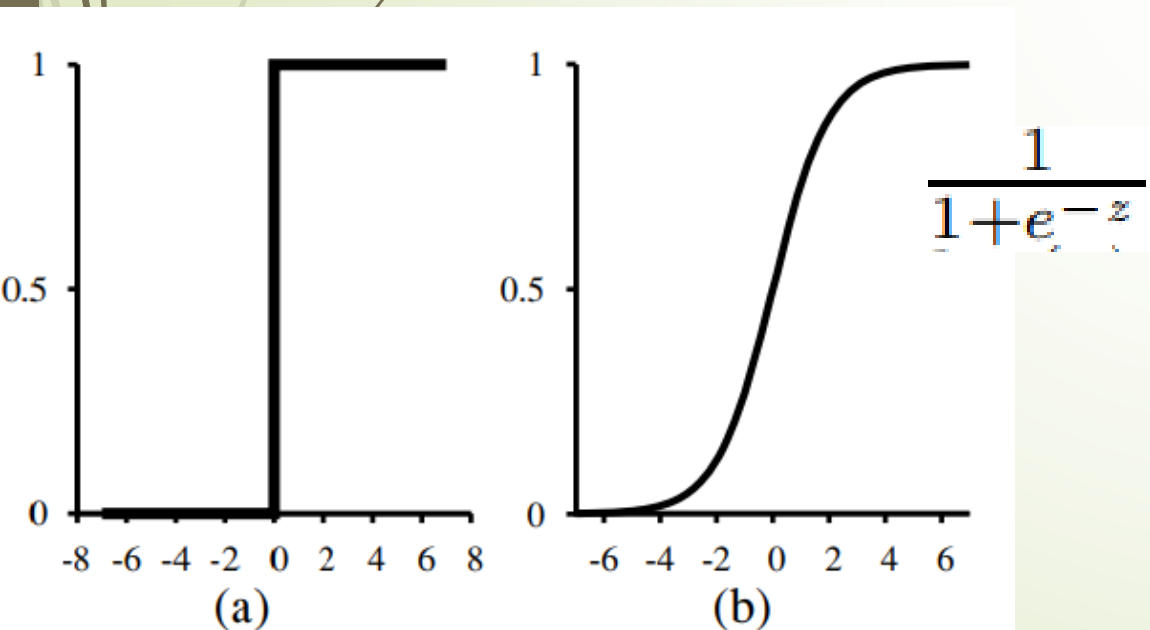
❖ در این حالت، واحد (نورون) یک پرسپترون (Perceptron) نام دارد.

❖ و یا دارای آستانه نرم است (تابع Logistic یا Sigmoid، شکل b)

❖ پرسپترون سیگموئیدی

❖ دومی، مشتق پذیر است

❖ در هر صورت، کل شبکه، بیانگر تابعی غیرخطی است.

اتصالات در شبکه Feed-Forward

❖ شبکه Feed-Forward

❖ اتصالات در یک مسیر (از ورودی به خروجی)

❖ شبکه = گراف فاقد حلقه جهت دار

❖ هر واحد، از واحدهای قبلی ورودی می گیرد و به واحدهای بعدی ورودی می دهد.

❖ بدون حلقه

❖ چنین شبکه‌ای، تابعی بر حسب ورودی فعلی را تشکیل می دهد.

❖ شبکه دارای وضعیت درونی، غیر از وزنهای یالها، نیست.

اتصالات در شبکه Recurrent

❖ شبکه Recurrent

❖ خروجیش را مجدد به عنوان ورودی تزریق می کند به شبکه

❖ خروجی سیستم، ممکن است

❖ همگرا به نقطه ای ثابت شود

❖ نوسانی باشد

❖ دارای نظم خاصی نباشد

❖ پاسخ شبکه به یک ورودی خاص، ممکن است به ورودی قبلی وابسته باشد.

❖ شبکه دارای وضعیت درونی یا حافظه کوتاه مدت است.

❖ جذاب تر، و پیچیده تر

❖ کاربرد در داده هایی با ماهیت سری زمانی (مانند پردازش زبان طبیعی)

❖ خروجی بعدی، وابستگی به خروجی های قبلی دارد. (در یک جمله، کلمه بعدی، مستقل از کلمه قبلی نیست)

❖ در اینجا (کجا؟! فقط شبکه Feed-Forward بررسی می شود.

ساختار شبکه Feed-Forward

- ❖ شبکه Feed-Forward دارای ساختار لایه‌ای است
- ❖ نورون در هر لایه صرفاً از لایه قبل ورودی می‌گیرد.
- ❖ شبکه ممکن است تک لایه یا چند لایه باشد
- ❖ شبکه چند لایه دارای لایه یا لایه‌های نورون پنهان است
- ❖ خروجی شبکه (به عنوان یک ابزار یادگیری) می‌تواند چندگانه باشد
- ❖ مثلاً هر خروجی مشخص کننده یک دسته خاص، در کاربرد دسته‌بندی
- ❖ یا ...

شبکه پرسپترون

❖ شبکه پرسپترون، شبکه عصبی ای تک لایه و از نوع Feed-Forward است.

❖ تک لایه: تمام ورودی‌هایش مستقیماً به خروجی‌ها وصل هستند.

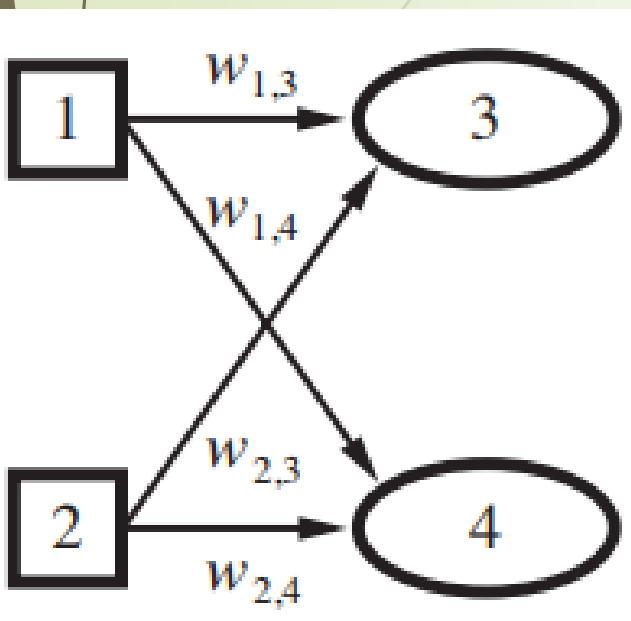
❖ مثال: شبکه زیر:

❖ مثلاً برای تابع جمع‌کننده دو بیتی

❖ داده‌های آموزشی مورد نیاز:

x_1	x_2	y_3 (carry)	y_4 (sum)
0	0	0	0
0	1	0	1
1	0	0	1
1	1	1	0

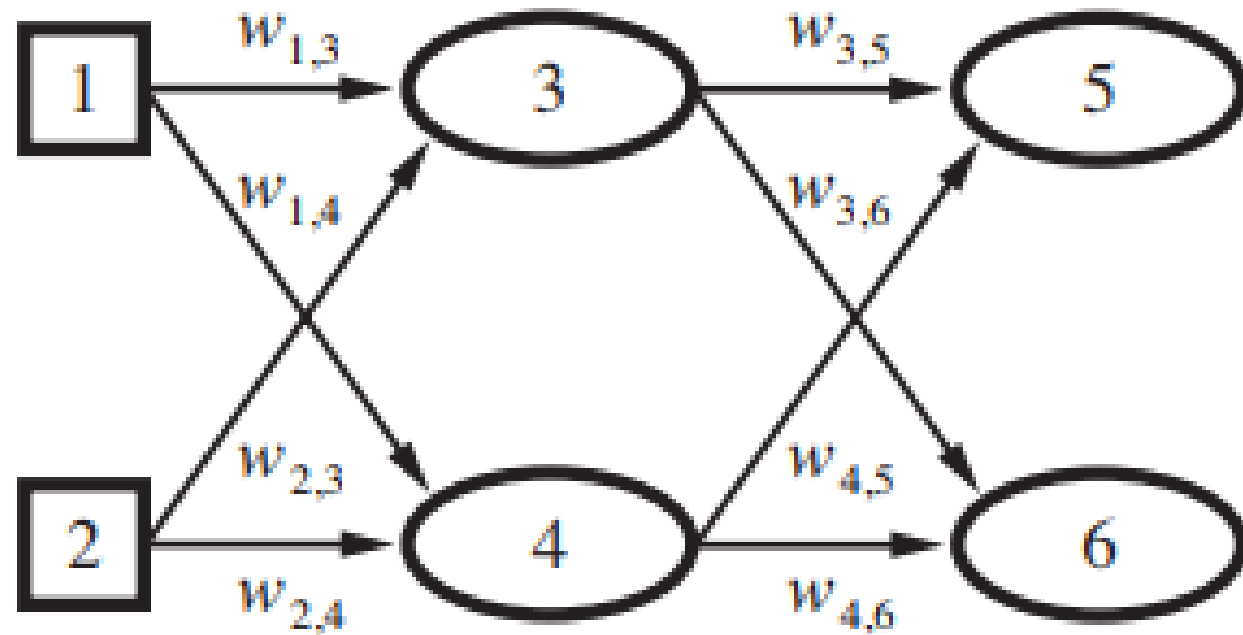
❖ هر خروجی شبکه پرسپترون (تک لایه) به طور مستقل از سایر خروجی‌ها آموزش می‌بیند و وزن یالهای ورودیش تعیین می‌شود.

❖ در شبکه چندلایه، یادگیری وزن‌ها برای نورون‌های لایه خروجی از هم مستقل نیستند.

❖ هرچند، محاسبات مربوطه، مستقل انجام خواهد شد.

❖ در بخش‌های آینده خواهیم دید.

تعیین وزن یالها - آموزش شبکه

❖ در شبکه پرسپترون، برای به روزرسانی وزن یال‌های متصل به هر خروجی، می‌توان از دو روش استفاده کرد:

❖ قاعده یادگیری پرسپترون - برای تابع فعال‌ساز با آستانه سخت

❖ رگرسیون Logistic - برای تابع فعال‌ساز با آستانه نرم (سیگموئید)

❖ وزن‌ها باید به گونه‌ای تعیین شوند (آموزش داده شوند) که دقت خروجی شبکه بالاتر رود
❖ دقت؟

❖ برای هر بردار ورودی X ، یک بردار خروجی تولید می‌شود.

❖ هر نمونه داده آموزشی، دارای بردار خروجی صحیح است.

❖ خطا: اختلاف برداری خروجی صحیح با بردار خروجی تولید شده برای تمام داده‌های آموزشی

تعیین وزن یالها-آموزش شبکه

❖ اگر $h_w(x) = w_1^T x + w_0$ تابع فعالسازی باشد که در آن $w = [w_1, w_0]$ و نیز w_1 و x بردارهای هم طول هستند و $w_1^T x$ ضرب داخلی دو بردار را نشان می دهد

$$w_1^T x = \sum_i w_{1,i} x_i$$

در این صورت، خطا برای خروجی شبکه پرسپترون برای N داده آموزشی خواهد بود:

$$Loss(h_w) = \sum_{j=1}^N L_2(y_j, h_w(x_j)) = \sum_{j=1}^N (y_j - h_w(x_j))^2 = \sum_{j=1}^N (y_j - (w_1 x_j + w_0))^2$$

❖ تابع فوق بر حسب متغیرهای وزن، تابعی محدب است و جواب معادله با صفر کردن مشتق رابطه فوق به دست می آید.

❖ اما اگر تابع فعال سازی، خطی نباشد، پیدا کردن وزن هایی که تابع خطا را کمینه کنند، دارای پاسخ محاسباتی به شکل فوق نخواهد بود.

❖ تابع فعال ساز شبکه، نوعا خطی نیست.

❖ در این صورت، با یک مساله بهینه سازی (جستجو) در فضای پیوسته مواجه هستیم.

نزول در راستای گرادیان

❖ می‌توان از جستجوی تپه نوردی بر اساس گرادیان تابع هدف استفاده کرد.

❖ تابع هدف: **خطای خروجی**

❖ **نزول** در جهت گرادیان، هدف خواهد بود: Gradient Descent

❖ یک نقطه دلخواه برای وزن‌های W انتخاب می‌کنیم.

❖ در راستای کاهش گرادیان، به یک نقطه همسایه می‌رویم.

❖ تا وقتی که به یک نقطه کمینه همگرا بشویم، ادامه می‌دهیم.

$w \leftarrow$ any point in the parameter space

loop until convergence do

for each w_i in w do

$$w_i \leftarrow w_i - \alpha \frac{\partial}{\partial w_i} \text{Loss}(w)$$

❖ α پارامتر طول گام یا نرخ یادگیری نام دارد و می‌تواند ثابت باشد یا به مرور تغییر کند (چگونه؟)

یادگیری با رگرسیون Logistic

برای نمونه داده j در داده‌های آموزشی، تابع فعالسازی (سیگموئید) و با در نظر گرفتن $x_{j,0} = 1$:

$$h_w(x_j) = g\left(\sum_{i=0}^n w_i x_{j,i}\right) = g(w^T \cdot x_j) = \frac{1}{1 + e^{-w^T x_j}}$$

$$\begin{aligned}\frac{\partial}{\partial w_i} \text{Loss}(w) &= \frac{\partial}{\partial w_i} \sum_j^N (y_j - h_w(x_j))^2 = 2 \sum_j^N (y_j - h_w(x_j)) \cdot \frac{\partial}{\partial w_i} (y_j - h_w(x_j)) \\ &= 2 \sum_j^N (y_j - g(w^T \cdot x_j)) \cdot \frac{\partial}{\partial w_i} (y_j - g(w^T \cdot x_j)) = -2 \sum_j^N (y_j - g(w^T \cdot x_j)) \cdot g'(w^T \cdot x_j) \frac{\partial}{\partial w_i} (w^T \cdot x_j) \\ &= -2 \sum_j^N (y_j - g(w^T \cdot x_j)) \cdot \left(g(w^T \cdot x_j) (1 - g(w^T \cdot x_j))\right) \cdot x_{j,i}\end{aligned}$$

برای تابع سیگموئید داریم: $g'(z) = g(z)(1 - g(z))$

$$w_i \leftarrow w_i + \alpha \sum_j^N (y_j - g(w^T \cdot x_j)) \cdot \left(g(w^T \cdot x_j) (1 - g(w^T \cdot x_j))\right) \cdot x_{j,i}$$

قاعده یادگیری پرسپترون

- ❖ نحوه به‌روزرسانی وزن‌های شبکه با تابع فعال‌سازی نرم طبق اسلاید قبل، رگرسیون Logistic نام دارد.
- ❖ اگر تابع فعال‌سازی با آستانه سخت به کار برده شود (مشتق ناپذیر) از قاعده یادگیری پرسپترون استفاده می‌شود:

$$w_i \leftarrow w_i + \alpha \sum_j^N (y_j - h_w(x_j)) \cdot x_{j,i}$$

- ❖ اگر فقط یک نمونه داده آموزشی را در نظر بگیریم:

❖ اگر خروجی شبکه برای نمونه درست باشد: $y_j = h_w(x_j)$ ، وزن‌ها تغییر نمی‌کنند

❖ اگر $y=1$ و خروجی شبکه 0 باشد، وزن مربوطه بزرگتر می‌شود اگر ورودی متناظر با وزن $(x_{j,i})$ مثبت باشد (و برعکس)

❖ احتمال آنکه خروجی برابر 1 شود بیشتر می‌شود

❖ و برعکس!

❖ احتمال آنکه خروجی برابر 0 شود بیشتر می‌شود

توان یادگیری شبکه پرسپترون

❖ شبکه پرسپترون، برای یادگیری جمع کننده باینری

❖ نورون ۳، بخش carry را به درستی یاد خواهد گرفت

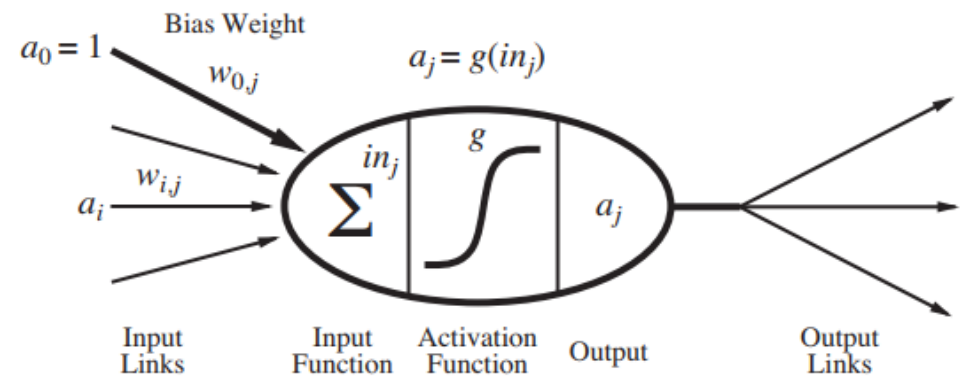
❖ اما نورون ۴، بخش sum را نمی تواند یاد بگیرد. چرا؟

❖ نورون، یک جداکننده خطی است، (نه یک تابع خطی).

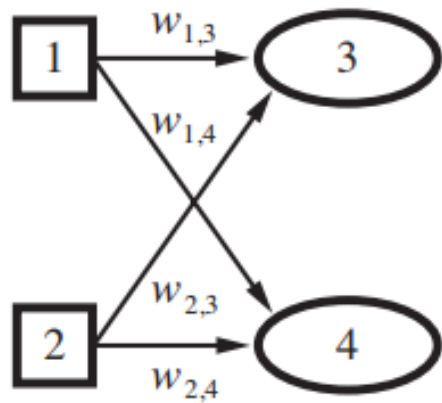
❖ یک مرز جداکننده خطی در فضای ورودی هایش را بیان می کند.

❖ خروجی غیرخطی را نمی تواند یاد بگیرد.

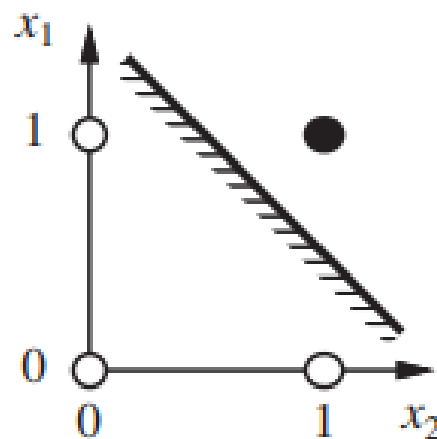
❖ تابع g عملاً یک if روی خروجی تعریف می کند، نه چیز بیشتر.

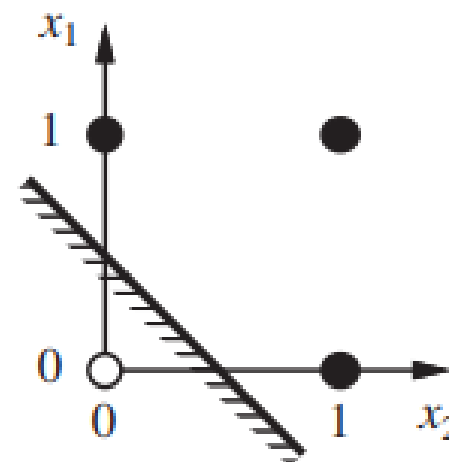
$$a_j = g\left(\sum_{i=0}^n w_{i,j} a_i\right)$$

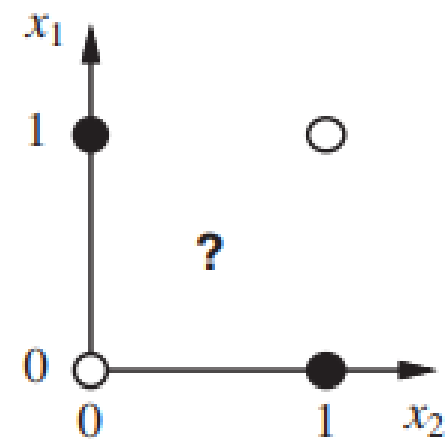
x_1	x_2	y_3 (carry)	y_4 (sum)
0	0	0	0
0	1	0	1
1	0	0	1
1	1	1	0

(a) x_1 and x_2

(b) x_1 or x_2

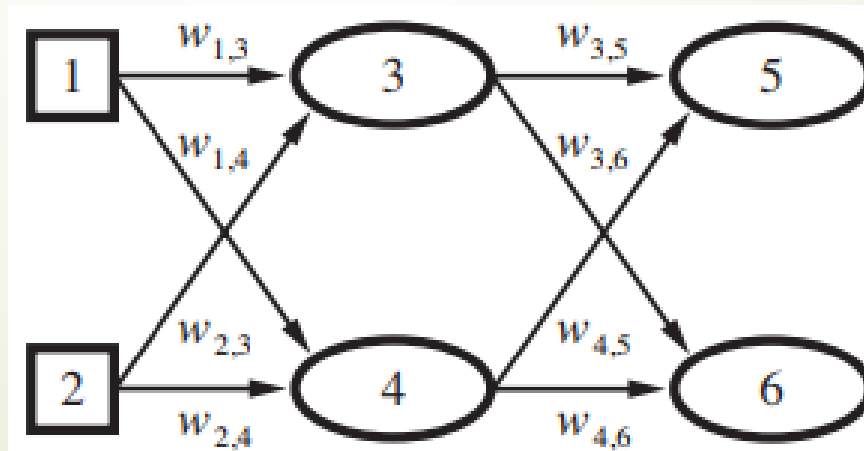

(c) x_1 xor x_2

شبکه عصبی چند لایه

- ❖ قدرت جداکنندگی و کارایی یک نورون به تنهایی، پایین است.
- ❖ اما شبکه ای از نورون ها با عمق لازم، می توانند هر کارایی دلخواهی را فراهم کنند!
- ❖ شبکه عصبی چندلایه، تابعی بر حسب ورودی ها و با پارامترهای وزن می باشد.
- ❖ مثلاً در شبکه زیر، برای ورودی دو بعدی $x = (x_1, x_2)$ خروجی نورون 5 خواهد بود:

$$\begin{aligned} a_5 &= g(w_{0,5} + w_{3,5} a_3 + w_{4,5} a_4) \\ &= g(w_{0,5} + w_{3,5} g(w_{0,3} + w_{1,3} a_1 + w_{2,3} a_2) + w_{4,5} g(w_{0,4} + w_{1,4} a_1 + w_{2,4} a_2)) \\ &= g(w_{0,5} + w_{3,5} g(w_{0,3} + w_{1,3} x_1 + w_{2,3} x_2) + w_{4,5} g(w_{0,4} + w_{1,4} x_1 + w_{2,4} x_2)) \end{aligned}$$

شبکه عصبی چند لایه

- ❖ خروجی در مثال قبل، برحسب وزن‌ها قابل مشتق‌گیری است.
- ❖ روش مبتنی بر نزول گرادیان برای بهینه‌سازی (یادگیری-آموزش) وزن‌های شبکه همچنان قابل استفاده است.
- ❖ در شبکه چندلایه، به دلیل ترکیب توابع آستانه‌گذاری متعدد (سیگموئید) در نورون‌های با عمق (شماره لایه) مختلف، تابعی که شبکه آن را بازنمایی می‌کند می‌تواند شدیداً غیرخطی باشد.
- ❖ شبکه چندلایه ابزاری منعطف برای تقریب توابع غیرخطی به شمار می‌آید.
- ❖ آچار فرانسه!
- ❖ یک شبکه چندلایه چگونه قادر است توابع غیرخطی را بازنمایی کند؟

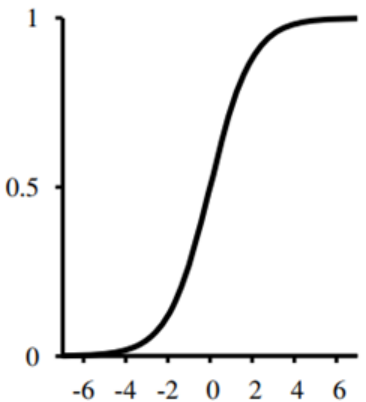
بازنمایی غیر خطی با شبکه عصبی چندلایه

❖ فرض: ورودی دو بعدی (برای قابلیت نمایش)

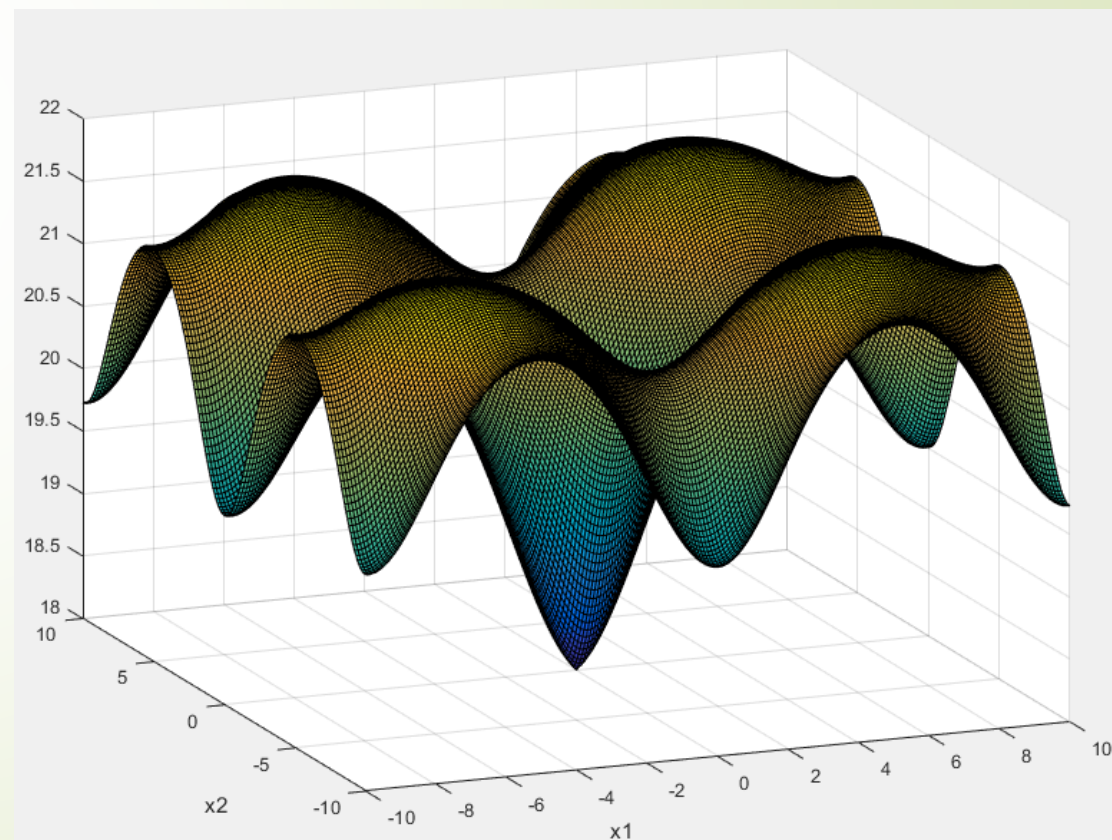
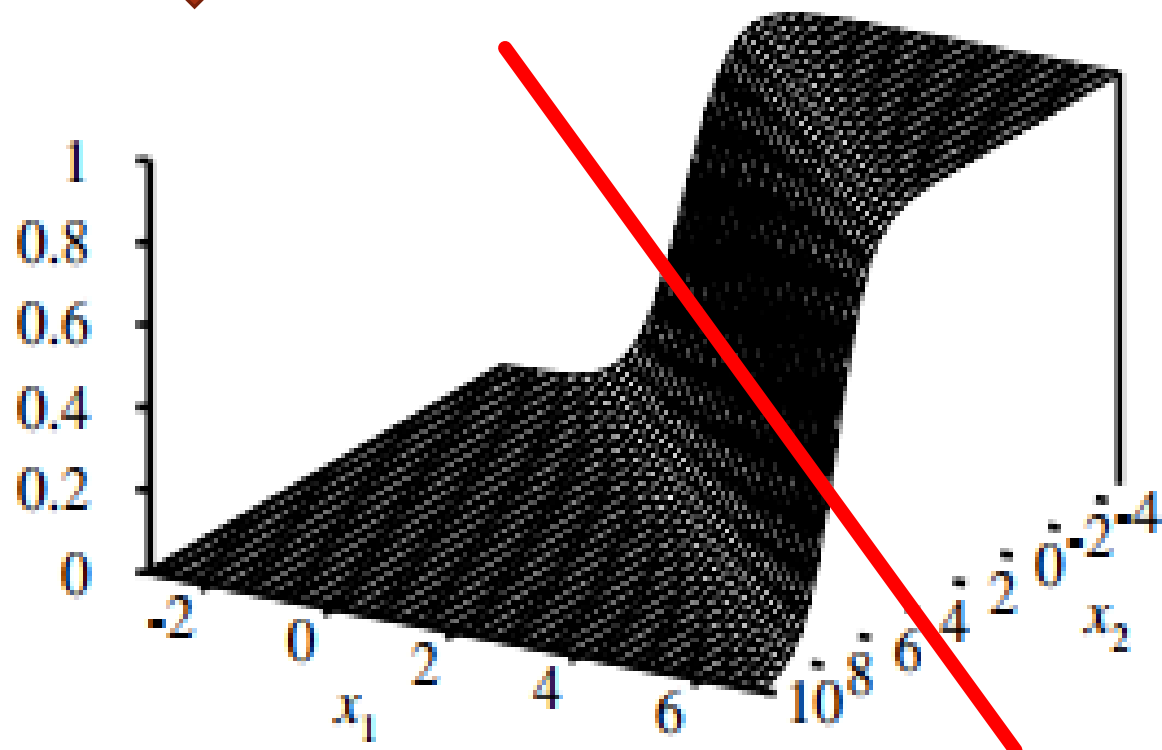
❖ خروجی می‌تواند هر منحنی بسیار پیچیده شدیدا غیرخطی درب و داغانی (!) باشد

❖ داغان با «غ» است؟ از داغ می‌آید؟

❖ انواع کاربردها

یک سیگموئید با ورودی دو بعدی

بازنمایی غیر خطی با شبکه عصبی چندلایه

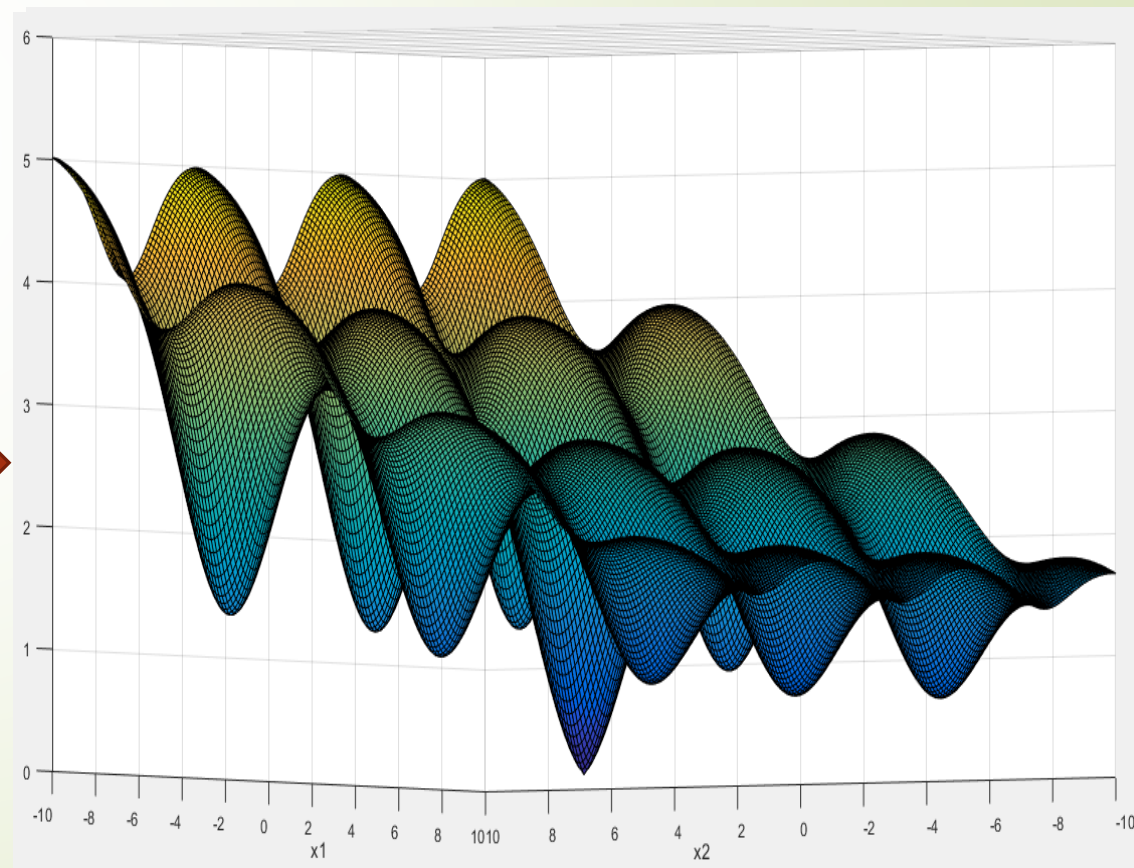
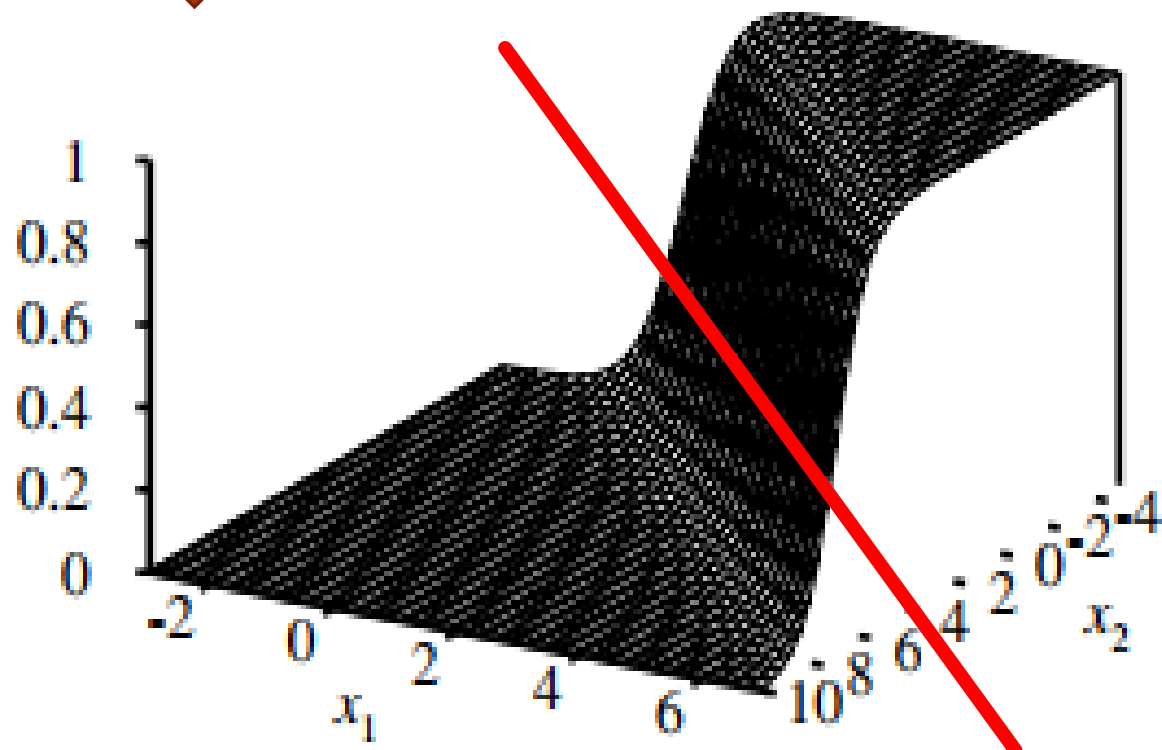
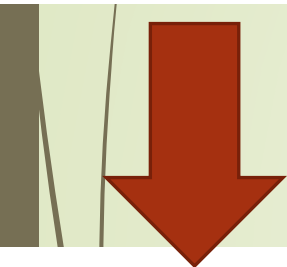
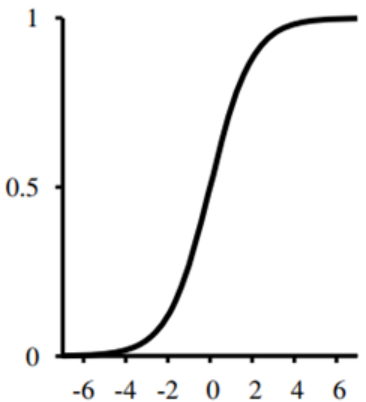
❖ فرض: ورودی دو بعدی (برای قابلیت نمایش)

❖ خروجی می‌تواند هر منحنی بسیار پیچیده شدیدا غیرخطی درب و داغانی (!) باشد

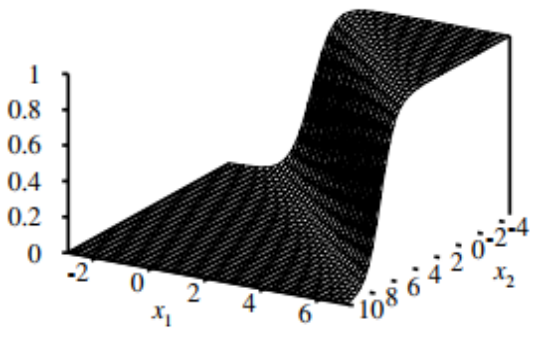
❖ داغان با «غ» است؟ از داغ می‌آید؟

❖ انواع کاربردها

یک سیگموئید با ورودی دو بعدی

بازنمایی غیر خطی با شبکه عصبی چند لایه

❖ یک نورون تنها: یک سیگموئید

❖ اگر یک لایه نورون پنهان داشته باشیم، هر نورون در لایه خروجی، یک آستانه‌گذاری نرم (سیگموئیدی) روی ترکیب خطی تعدادی سیگموئید خواهد بود.

❖ مثلاً با ترکیب دو سیگموئید در خلاف جهت هم، یک منحنی به شکل روبرو در لایه دوم (خروجی) می‌تواند پدید آید.

❖ آیا؟

❖ با ترکیب ۳ سیگموئید یا بیشتر؟

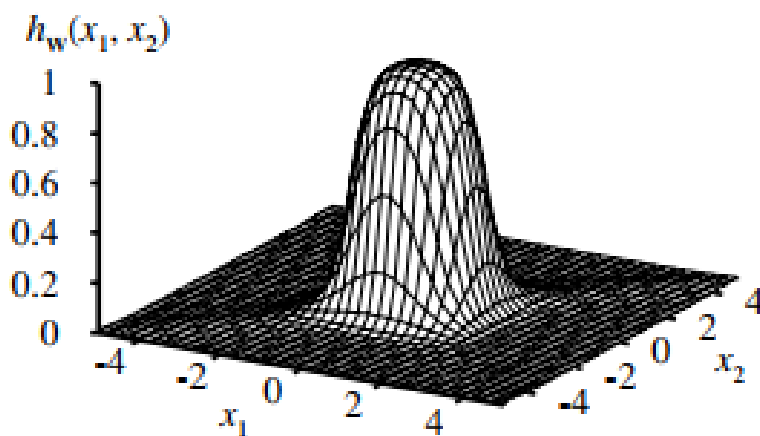
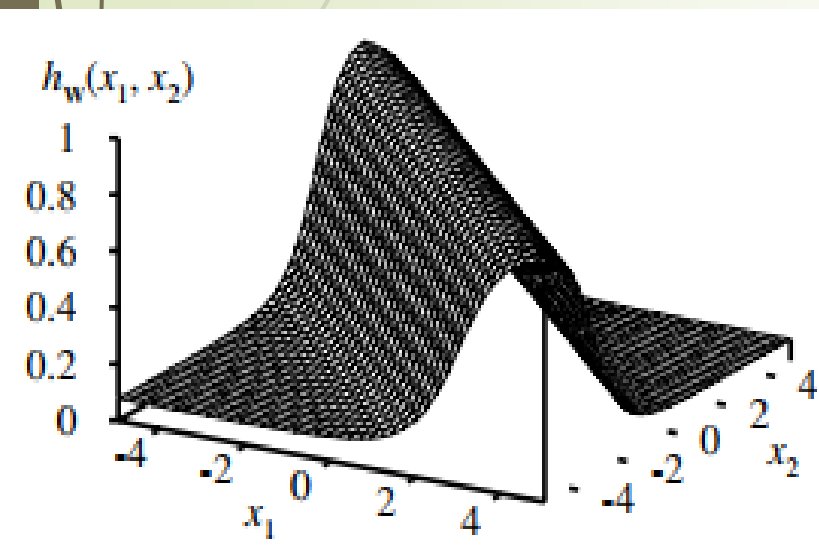
❖ اگر یک لایه پنهان دیگر نیز اضافه شود، ترکیب دو منحنی از لایه دوم (شکل روبرو)

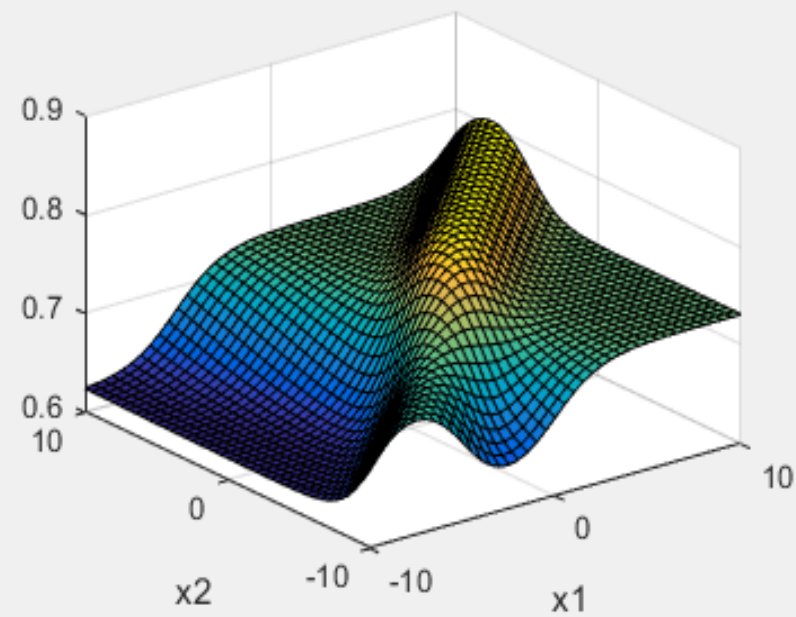
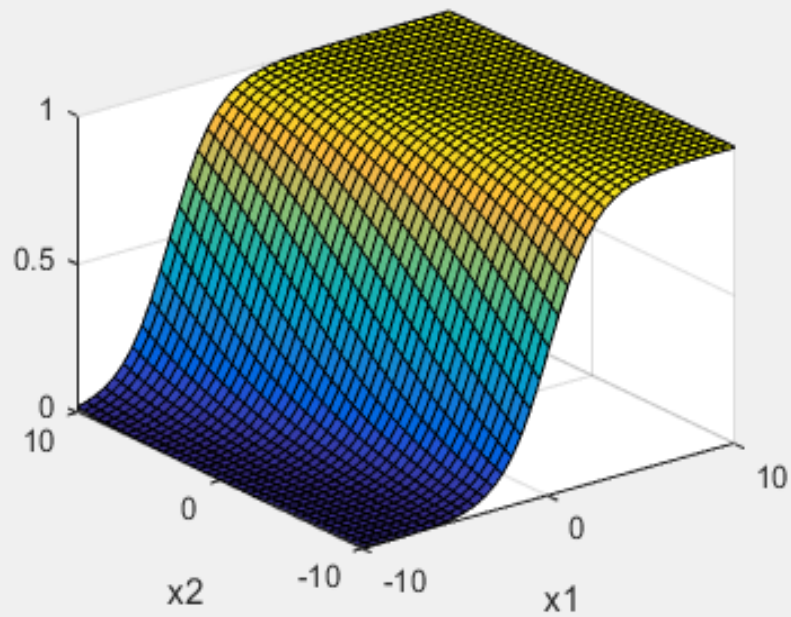
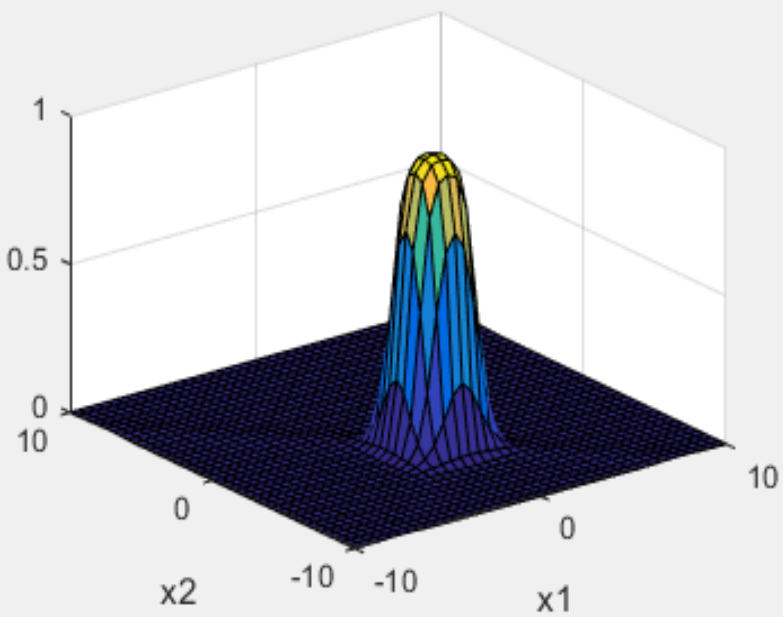
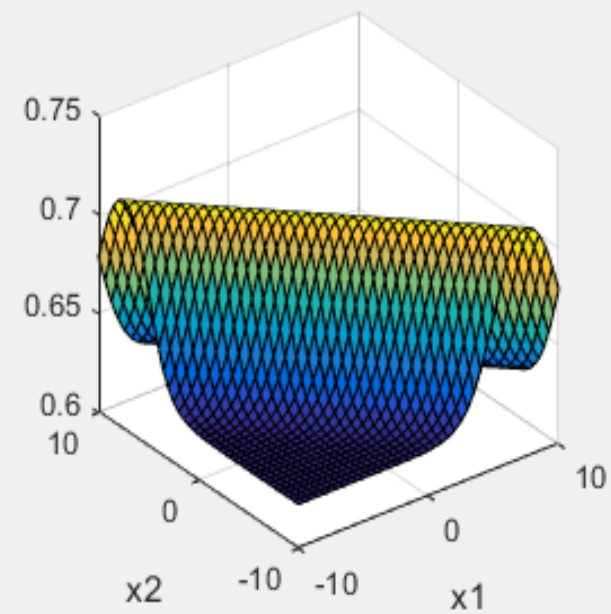
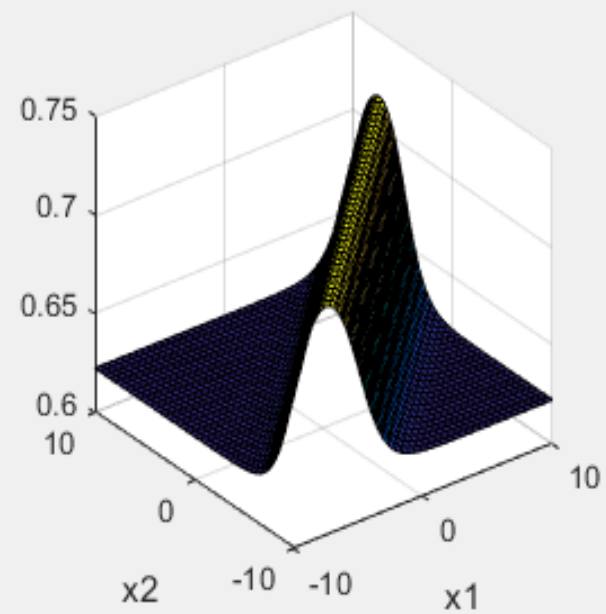
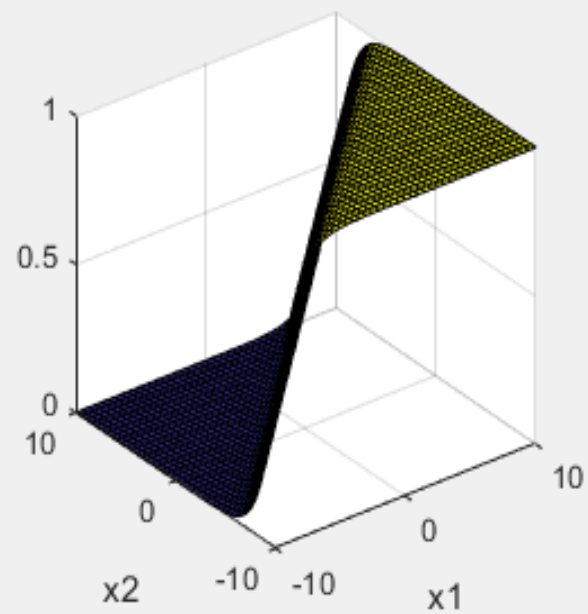
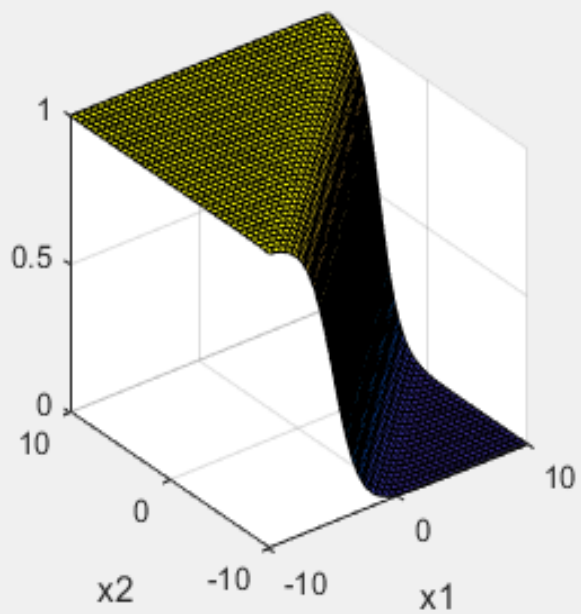
شکل زیر را در لایه سوم (خروجی) می‌تواند پدید آورد

❖ الله اکبر! هزار ماشاءالله!

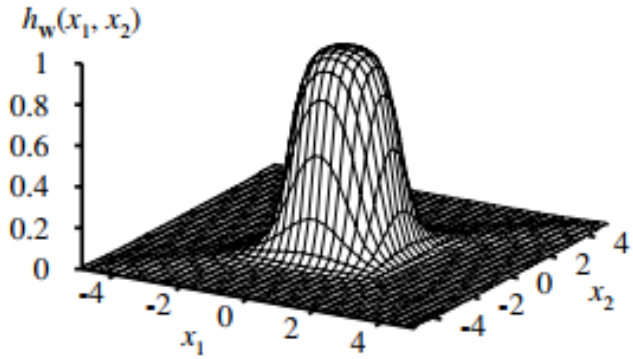
❖ با همان یک لایه پنهان، و با ترکیب ۴ نورون پنهان هم می‌توان شکل روبرو را ایجاد کرد.

❖ ترکیب دو جفت سیگموئید در خلاف جهت هم

در پیشگاه شبکه عصبی مصنوعی

❖ با ترکیب نتایج نورون‌های پنهان بیشتر، می‌توان قله‌های بیشتری در نواحی مختلف ایجاد کرد. (در مسیر بازنمایی تابع دلخواه)

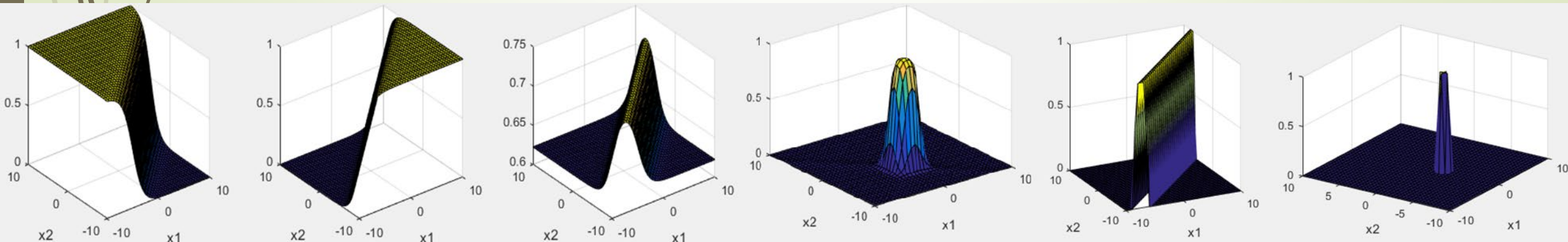
❖ با یک لایه پنهان به اندازه کافی بزرگ، می‌توان هر تابع پیوسته‌ای را با دقت مورد نیاز، بازنمایی کرد.

❖ آیا ایمان نمی‌آورید؟

❖ با بزرگ گرفتن وزن متناظر با سیگموئیدها (و احتمالاً در نظر گرفتن عدد منفی بزرگ برای W_0) منحنی‌ها و قله‌های تیزتر (با ارتفاع دلخواه) قابل ایجاد است.

❖ در بدترین حالت، برای هر نقطه از دامنه ورودی، یک قله خیلی تیز با ارتفاع برابر با مقدار صحیح تابع هدف ایجاد می‌شود و کل تابع هدف با مجموعه تعداد زیادی از این قله‌ها تقریب زده می‌شود.

❖ صرفاً برای سخت ایمان آوردگان! در عمل، مساله بسیار ساده‌تر حل می‌شود.

شبکه عمیق تر

❖ اگر با یک لایه پنهان (=شبکه دولایه) تقریباً می‌توان هر تابعی را بازسازی کرد، چرا و چه موقع و آیا(!) لایه‌های بیشتر نیاز می‌شود؟

❖ با بیش از یک لایه پنهان، ساختار شبکه برای رسیدن به مقاصد مورد نظر، طراحی می‌شود.

❖ شبکه‌های عمیق

❖ AutoEncoders

❖ مثلاً در شبکه سه‌لایه:

❖ در لایه اول، تعدادی سیگموئید یادگرفته و ذخیره می‌شود.

❖ در لایه دوم، تعدادی ساختار دارای قابلیت استفاده مجدد در مسائل مختلف یادگرفته و ذخیره می‌شود.

❖ مثلاً تعدادی تابع که بیانگر نوعی خوشه‌بندی فضای ورودی هستند. (در حالت ساده، هر کدام، یک قله در بخشی از فضای ورودی)

❖ حالا برای هر مساله جدید، در لایه سوم، وزن‌های مربوطه بر اساس ساختارهای موجود در لایه دوم، هر بار جداگانه یادگرفته می‌شود

❖ مساله جدید؟ تقریب یک تابع جدید. یک دسته‌بندی جدید.

❖ در شبکه‌های عمیق، مثلاً در پردازش تصویر، ساختارهای دارای پیچیدگی مختلف در لایه‌های متعدد شبکه یادگرفته و ذخیره می‌شوند، و برای هر دسته‌بندی خاص، صرفاً وزن‌های لایه آخر (لایه دسته‌بندی) یادگرفته می‌شوند.

شبکه عمیق تر

❖ کاهش هزینه یادگیری با ایجاد ساختارهای دارای قابلیت استفاده مجدد در لایه دوم

❖ هزینه اگر بالا باشد، ممکن است باعث عدم استفاده از شبکه در عمل شود (علی‌رغم قدرت بالای شبکه در تئوری)

❖ یک مثال ساده (ابعاد ورودی = n):

❖ لایه اول دارای $4 \times 10 = 40$ نورون سیگموئیدی (هر ۴ نورون ایجاد کننده یک قله در لایه بعدی)

❖ لایه دوم دارای ۱۰ نورون ناحیه بندی (۱۰ قله/ناحیه در نقاط مختلف)

❖ لایه سوم، فعلاً یک نورون خروجی، که می‌تواند با کمی ساده سازی، برای ۱۰ ناحیه ورودی، 2^{10} تابع را بازنمایی کند.

❖ نورون خروجی در کدام نواحی فعال باشد و در کدام ها غیر فعال 2^{10} حالت مختلف، هر حالت، یک مساله (دسته‌بندی) مجزا

❖ برای یادگیری هر خروجی (هر مساله)، ۱۰ وزن ورودی از لایه دوم به نورون خروجی لازم است یادگرفته شود.

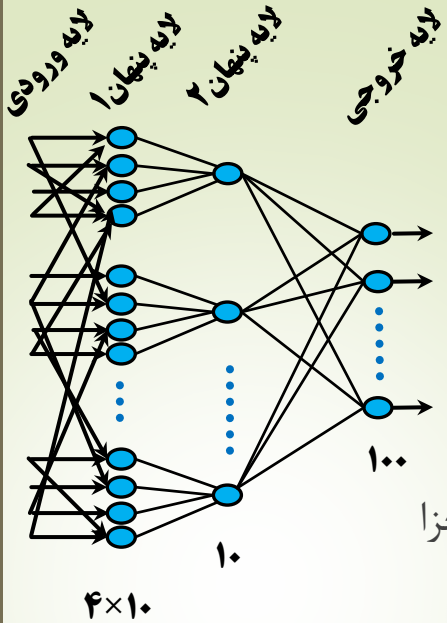
❖ وزن‌های لایه‌های قبل به تعداد « $n \times 40 + 40 \times 10$ » قبلاً یادگرفته و ذخیره شده‌اند.

❖ اگر ساختار دو لایه بود (حذف لایه دوم)، برای هر مساله، ۴۰ وزن مجزا باید یادگرفته می‌شد (به جای ۱۰)

❖ اگر لایه خروجی دارای ۱۰۰ نورون باشد (خروجی ۱۰۰ بعدی)، حتی بدون فرض ذخیره سازی وزن‌های لایه‌های قبل:

❖ تعداد وزن‌های شبکه ۳ لایه $= n \times 40 + 40 \times 10 + 10 \times 100 = n \times 40 + 1400$

❖ تعداد وزن‌های شبکه ۲ لایه $= n \times 40 + 40 \times 100 = n \times 40 + 4000$

یادگیری وزن در شبکه چندلایه

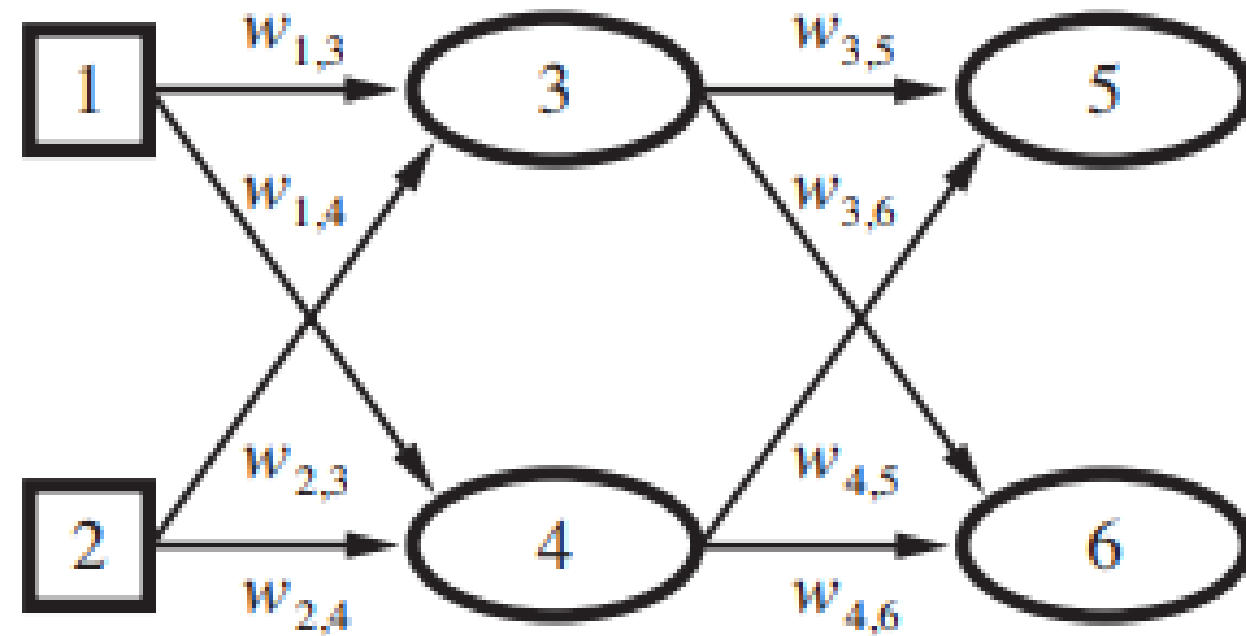
❖ برای شبکه‌ای چندلایه با K خروجی در لایه آخر، (مانند شکل زیر)، هر وزن طبق روش نزول در راستای گرادیان به‌روز خواهد شد

$$\frac{\partial}{\partial w} Loss(\mathbf{w}) = \frac{\partial}{\partial w} |\mathbf{y} - \mathbf{h}_{\mathbf{w}}(\mathbf{x})|^2 = \frac{\partial}{\partial w} \sum_k (y_k - a_k)^2 = \sum_k \frac{\partial}{\partial w} (y_k - a_k)^2$$

❖ می‌توان گرادیان هر وزن را با توجه به صرفاً یکی از خروجی‌ها محاسبه کرد (مستقل از سایر خروجی‌ها)

❖ بدین ترتیب، یادگیری وزن‌های شبکه به K مساله یادگیری مستقل تقسیم می‌شود.

❖ نهایتاً هنگام تغییر هر وزن، همه K گرادیان محاسبه شده با هم جمع می‌شوند.

محاسبه گرادیان برای یادگیری وزن ها

❖ گرادیانی که قبلا برای به روز کردن وزن ها محاسبه کردیم، برای یک تک نورون بود.

$$w_i \leftarrow w_i + \alpha \sum_j^N (y_j - g(w^T \cdot x_j)) \cdot (g(w^T \cdot x_j) (1 - g(w^T \cdot x_j))) \cdot x_{j,i}$$

❖ بر حسب وزن های ورودی نورون (به عنوان متغیر)

❖ و با فرض ثابت بودن خود ورودی ها (x_i ها).

❖ در شبکه چند لایه، ورودی نورون ها نیز ثابت نیستند و بر حسب وزن های لایه های قبل تر متغیرند.

❖ بنابراین، یا باید محاسبات گرادیان برای شبکه چند لایه مجددا با فرض متغیر بودن ورودی نورونها تکرار شود

❖ و برای هر شبکه با تعداد لایه و نورون مختلف محاسبات جدیدی انجام داد

❖ یا ...

یادگیری وزن‌ها با انتشار رو به عقب

Back-Propagation

- ❖ به‌روز رسانی وزن‌ها با کمک روش گرادیان، مبتنی بر گرادیان **خطا**
- ❖ در لایه‌های پنهان، خطا چیست؟
- ❖ در لایه خروجی، خطا = اختلاف خروجی صحیح نمونه داده با خروجی نورون لایه آخر
- ❖ روش انتشار رو به عقب خطا، خطای لایه آخر را بین نورون‌های لایه‌های قبلی، به طور عادلانه تقسیم می‌کند!
- ❖ سهم نورون‌های لایه قبل از لایه آخر از خطا، متناسب با وزن متناظر با هر نورون است.
- ❖ وزن بالاتر ← اثرگذاری بیشتر در نورون بعدی، سهم بیشتر از دقت/خطا

یادگیری وزن‌ها با انتشار رو به عقب

$$w_i \leftarrow w_i + \alpha \sum_j^N (y_j - g(w^T \cdot x_j)) \cdot (g(w^T \cdot x_j) (1 - g(w^T \cdot x_j))) \cdot x_{j,i}$$

❖ یادگیری وزن برای یک نورون خروجی (ورودی‌ها به جای x_i ، خروجی a_i از نورون‌های لایه قبل است):

$$w_i \leftarrow w_i + \alpha \underbrace{(y - h_w)}_{Err} \underbrace{(h_w(1 - h_w))}_{g'(in)} \cdot a_i$$

❖ لایه خروجی با K نورون \leftarrow خطا = بردار K تایی \leftarrow مولفه k ام خطا Err_k

❖ اگر داشته باشیم: $\Delta_k = Err_k \cdot g'(in_k)$ (که در آن g تابع سیگموئید است)، به‌روزرسانی وزن‌های بین لایه آخر و لایه قبل آخر چنین خواهد بود:

$$w_{i,k} \leftarrow w_{i,k} + \alpha \cdot a_i \cdot \Delta_k$$

❖ برای وزن‌های لایه‌های قبل‌تر، Δ (خطا) باید بازتعریف شود (تا رابطه فوق قابل استفاده باشد)

❖ برای این کار از انتشار رو به عقب خطای Δ_k متناسب با وزن استفاده می‌شود:

$$\Delta_i = g'(in_i) \sum_k w_{i,k} \Delta_k$$

سهم خطای نورون i از خطای همه k نورون‌های بعدی متناسب با وزن فیما بین، محاسبه می‌شود.

function BACK-PROP-LEARNING(*examples*, *network*) **returns** a neural network

inputs: *examples*, a set of examples, each with input vector \mathbf{x} and output vector \mathbf{y}
network, a multilayer network with L layers, weights $w_{i,j}$, activation function g

local variables: Δ , a vector of errors, indexed by network node

repeat

for each weight $w_{i,j}$ **in** *network* **do**
 $w_{i,j} \leftarrow$ a small random number

for each example (\mathbf{x}, \mathbf{y}) **in** *examples* **do**
 / Propagate the inputs forward to compute the outputs */*
 for each node i in the input layer **do**
 $a_i \leftarrow x_i$
 for $\ell = 2$ **to** L **do**
 for each node j in layer ℓ **do**
 $in_j \leftarrow \sum_i w_{i,j} a_i$
 $a_j \leftarrow g(in_j)$
 / Propagate deltas backward from output layer to input layer */*
 for each node j in the output layer **do**
 $\Delta[j] \leftarrow g'(in_j) \times (y_j - a_j)$
 for $\ell = L - 1$ **to** 1 **do**
 for each node i in layer ℓ **do**
 $\Delta[i] \leftarrow g'(in_i) \sum_j w_{i,j} \Delta[j]$
 / Update every weight in network using deltas */*
 for each weight $w_{i,j}$ **in** *network* **do**
 $w_{i,j} \leftarrow w_{i,j} + \alpha \times a_i \times \Delta[j]$

until some stopping criterion is satisfied

return *network*

الگوریتم انتشار رو به عقب

- ❖ انتساب مقدار تصادفی اولیه به وزن‌ها
- ❖ اعمال الگوریتم برای هر نمونه آموزشی به طور مجزا در یک حلقه تکرارشونده
- ❖ محاسبه خروجی نوروں‌ها رو به جلو
- ❖ محاسبه خطای لایه آخر
- ❖ انتشار رو به عقب خطا برای همه لایه‌ها
- ❖ به‌روزرسانی همه وزن‌ها برحسب Δ ها
- ❖ تکرار چرخه تا رسیدن به شرط خاتمه
- ❖ حداکثر تکرار مجاز
- ❖ میزان تغییر اندک وزن‌ها

یادگیری ساختار شبکه

- ❖ شبکه خیلی بزرگ، می تواند تمام نمونه های آموزشی را حفظ کند
- ❖ برای هر نمونه، تعدادی نورون پنهان ایجاد می شوند که باعث ایجاد خروجی صحیح برای آن نمونه می شوند.
- ❖ چنین شبکه ای احتمالا دارای تعمیم (به نمونه های دیده نشده) نخواهد بود ← بیش برازش (Overfitting)
- ❖ در شبکه های fully connected تنها انتخاب برای ساختار، تعداد لایه ها و اندازه هر لایه است.
- ❖ راه حل: آزمون چند حالت مختلف و انتخاب بهترین
- ❖ برای جلوگیری از بیش برازش و منطقی تر شدن روند آموزش، از تکنیک **Cross-Validation** استفاده می شود.
- ❖ برای شبکه های غیر fully connected با مساله جستجو (برای یافتن روابط سودمند) مواجه هستیم.
- ❖ می توان ابتدا از شبکه fully connected شروع کرد و با ایده هایی روابط زائد را CUT کرد.
- ❖ اندازه شبکه هم می تواند با ایده های خلاقانه تعیین شود (به جای صرفا آزمون و خطا)
- ❖ مثلا شروع از یک شبکه کوچک و افزودن نورون برای ایجاد مقدار صحیح برای نمونه هایی که قبلا خروجی شبکه برایشان خطا داشته است.
- ❖ یا...